

PETITES COSES DE LA VIDA VILAFRANQUINA (SEGLES XV AL XVII)

ANTONI MASSANELL I ESCLASSANS

Vilafranca del Penedès

FONS DOCUMENTAL

Dues han estat fonamentalment les sèries de llibres pertanyents a l'Arxiu de la Comunitat de Preveres de Santa Maria de Vilafranca del Penedès, el fons del qual està repartit entre el Museu de Vilafranca i l'Arxiu Diocesà de Barcelona, que hem utilitzat per a dur a cap aquest treball: la dels Administradors de Santa Llúcia i la dels Procuradors dels Aniversaris.

Tot l'interès d'aquests manuscrits, que al final no deixen d'ésser uns simples llibres de comptes, podem dir que es concreta en l'apartat corresponent a les despeses ja que pels textos d'algunes d'elles hem pogut saber de costums i de petites coses que venien desenrotllant-se a la nostra vila en els anys compresos entre les acaballes del segle XIV i les del XVII. La nostra finalitat, doncs, ja que es tracta de fets que han anat restant oblidats al llarg del temps, és la de donar-los a conèixer.

DISTRIBUCIÓ DE PA ALS POBRES

El costum, encara del nostre record, que tenien les nostres parròquies de repartir pa entre els pobres (pensem ara en el pa de Sant Antoni), deu ser cosa que deu remuntar-se a uns quants segles enrera i que, primitivament, devia estar relacionat en actes litúrgics de caire funerari. Així, en les darreres voluntats i deixes testamentàries d'alguns preveres, cavallers i altres persones rellevants, veiem que, en benefici de llurs ànimes, deixaven ordenat que en el dia del seu cos present i en el de la celebració de les misses de cap d'any, que tenien lloc a l'endemà mateix del cos present, fos donat pa als pobres per amor de Déu. Aquesta, almenys, és la idea que en tenim després d'estudiar uns textos corresponents als segles XIV i XV i que ara comentarem.

La dada més antiga que podem aportar sobre aquest particular es remunta a l'any 1362 i l'extreiem del «Comta ordonat per la mermesoria de madona Agnès, muler den G^o Palicer q^o, draper de Vila ffrancha». En aquest cas, la despesa ocasionada per a l'adquisició del pa no apareix, com en la majoria dels altres textos, singularitzada sinó que va conjunta amb la d'altres productes que van ser comprats per a l'enterrament d'aquesta dona. Transcrivim el text: «It. pagen an Berthomeu Mestre, merchader de la Plaça, los quals li eren deguts per la ffunerària de madona Agnès axí com per sera i drap de li ab lo qual ffo soterada la dita Agnès, i ensenç i **per raó de pa que avia comprat a l'offerta dels preveres per dar a pobres per amor de Déu**, i caneles i altres coses qui fforen op^o; (necessàries) de la sepultura. VIII lliures, XIII sous, VI diners».

Però aquesta oferta de pa no tenia lloc tan sols en la missa del cos present i en les de cap d'any sinó que en molts casos la deixa havia esta feta perquè, periòdicament, ja sigui un o més cops a l'any, es vingués celebrant en els aniversaris.

Llavors, aquesta missa de's aniversaris no es deia pas en el dia exacte en què es complia l'any o anys que havia tingut lloc el cos present de la persona interessada sinó a l'endemà o sigui en l'aniversari de la missa de cap d'any. Tot i això, però, no sempre era així ja que ens trobem en casos en què hi ha misses d'aniversari que se celebren en dies que no tenen res a veure amb el cap d'any ja que aquests havien estat escollits pel propi interessat o bé per alguna

persona parenta o molt relacionada amb el difunt.

Així, doncs, podem aportar el cas d'en Pere Claver, prevere, com també el de la mare d'en Pere Febrer, cavaller, i el del consogre d'aquest, Bernat de Pallars, en els quals els aniversaris tenen lloc en dies escollits i, des d'un punt de vista litúrgic, ben significatius.

Cenyint-nos el prevere Pere Claver, el qual va morir l'any 1395, veiem que a més dels deu sous de pa que el dia del seu cos present (abril) van ser repartits, a l'església de Santa Maria, entre els pobres per amor de Déu, també havia deixat testamentat que, anuaiment, s'hi celebressin altres dues ofertes de pa per a la seva ànima i aquestes tenien lloc precisament en els dos dies més assenyalats quant per a fer-nos present el destí del nostre cos humà: el primer dia de Quaresma, o sigui el Dimecres de Cendra, i la diada dels difunts. I, per si això fos poc, es remarca que aquest pa cal que sigui donat damunt la tomba dels preveres, lloc on veiem que va ser soterrat: «en lo vas dells preveres en lo qual jau lo dit Pere Claver, prevera» (1397). Els textos són prou explícits: «It donam pa lo dia dels morts sobre lo vas dels clergues per amor de Déu a pobres per ànima den Pere Claver axí com ell ha ordonat en son testament. IIII sous.» «It donam lo primer dia de quaresma pa per amor de Déu axí com ell ho ha menat sobre lo vas dels clergues. IIII sous.»

Quant a l'assignació d'en Pere Febrer, cavaller, feta el 9 de març de 1407, el dia que escull per a l'oferta de pa, i al mateix temps també de brandons, per a ser posada sobre la tomba de la seva mare i del seu consogre Bernat de Pallars, és el de Tots Sants. El fet que en aquest dia a la tarda, amb l'ofici de vespres, començava litúrgicament el dia de difunts (1), que s'escau a l'endemà, ens dóna peu per a donar a aquesta diada el mateix significat de les altres dues que hem assenyalat.

Per altres dades posteriors (any 1443) podem fer-nos càrrec que era habitual aquest costum que el pa fos repartit damunt la tomba on descansava el cos del difunt per a l'ànima del qual tenia lloc l'oferta: «Item posen en dade los procuradors X sous los quals donaren sobre lo vas de madona Caterina den Peralba de pa lo die dels morts per ànima sua sobra lo seu vas». «Item posen en dade los procuradors IIII sous los quals donaren per ànima den Francesch Torrella, prevera,

lo sendemà dels morts so és que donaren XII diners an Magí Adrover, capellà de la capellania del dit Torrella a Sent Anthoni, que dix la misa per ell e III sous que donam de pa sobre lo vas dels preveres per ànima sua».

Aquestes ofertes de pa tenien lloc en totes les esglésies i capelles vilafranquines ja que la mare del cavaller Pere Febrer estava enterrada al monestir dels Frares Menors, i el consogre d'aquest, a Sant Pere. També podem aportar dades d'ofertes de pa fetes a la Trinitat. Per més que, com veurem, en el text que transcrivim, no es faci cap puntuació sobre aquest «Sant Pere», sembla que no hi ha dubte que ha de referir-se a la capella d'igual nom que estava situada al costat nord de l'església de Sant Francesc (2): «E do càrrech al dit hereu (el seu fill Pere) que cascun any a Omnisantor meta sobre lo vas on jau madona mare, qui és als Frares Menós, e a Sent Pera sobre lo vas den Bernat de Pallars, entre pa i bràndons e offerta, pertot XVI sous VI diners e dar per amor de Déu».

A mitjan segle XV el valor d'una oferta de pa podem calcular-la, per terme mig, en uns deu sous. Així en les despeses ocasionades amb motiu de la sepultura del senyor Jaume Ferran, guixer, i de la seva muller Clara, que van tenir lloc dins la segona quinzena de juliol de 1436, amb pocs dies de diferència l'una de l'altra, hi consten aquestes:

Jaume Ferran.- «It donam a pobres a lesgleya pa per amor de Déu, X sous (Cos present). «It donam pa per amor de Déu lo dit dia» (de la novena) VII sous».

Clara.- «It donam lo dia del cors present pa a la sgleya per amor de Déu a pobres, XII sous». «It donam pa per amor de Déu lo dia de la novena, VIII sous».

En el compte de la marmessoria de mossèn Gabriel Avallà, prevere, el qual morí a 6 de juliol de 1456, hi trobem aquestes altres que creiem d'interès copiar pel detallades que estan:

«A les dones qui pastaren lo pa del cos present e de les misses, 9 sous. A la muller den Thomàs Duran, flequer, per VI lliures de farina que li manllevaran lo jorn del cos present, 1 sou. An G. Solà, muliner, per tres somades de farina de molra, 6 sous. An Nanthoni Forner

per coura lo pa del cos present (per l'albarà sabem que també hi anava comprès el de les misses), 4 sous.

Noves dades sobre aquestes ofertes de pa, que era conegut amb el nom de «pa d'ànimes», dit també «pa d'absoltes» (3), si bé ja corresponents als segles XVI i XVII, en les forneix el «Liber anniversariorum», el cos primitiu del qual, extret d'un altre llibre anterior, ha d'ésser d'abans del 1586. En total són 18 les dades que n'hem relacionat. I solament una d'elles hem de situar-la anterior a l'indicat any de 1586 per ser escrita en la lletra original del cos primitiu del llibre. Les altres totes són de data posterior per quant el tipus de lletra és diversa i es tracta de nous aniversaris que han anat estant anotats al llibre. Per elles ens adonem que en la celebració de diversos aniversaris, que anaven tenint lloc al llarg de l'any, havia d'haver-hi també distribució de pa. Així el text més antic, del qual n'acabem de donar referència quant a la data, diu textualment: 16 de maig.- «Més y haurà aniversari solemne en lo altar major per ànima de Steve Masues, causidic. Y les vespres abans se ha de dir un nocturno de morts ab llaudes, tot cantat, y lo procurador és obligat donar de charitat als preveres hauran entravingut en la celebració de dit aniversari una quartera i mitja de xexa blanca. Igualment per quant és en lo dia del seu òbit».

Pels altres 17 textos restants, que hem de situar a finals del segle XVI i primers del XVII, veiem que, en els que s'hi especifica, que són en nombre de vuit, són diverses les quantitats de pa o de blat, ja que d'ambdues maneres s'hi fa constar, que cal distribuir. Aquestes són:

- 3, d'una quartera de blat
- 2, d'una quartera de pa
- 1, d'una quartera i mitja de pa
- 2, de tres quarteres de pa.

Hem de fer notar, però, que, a excepció del text ja transcrit d'abans del 1586, en cap d'altre s'hi fa constar el destí d'aquest pa. Així, per exemple, els textos només diuen, i en la seva gran majoria són iguals o quasi iguals a aquest, «aniversari solemne (en tal altar i per l'ànima de ...) ab distribució de pa», o «aniversari solemne...y és de pa», o bé, en un cas sol, «Dit dia lo procurador a de fer pastar una quartera

i mitja de pa» i, al marge de la pàgina, escrit d'aquesta mateixa manera: «Pa l qª VI c.» A qui anava destinat, en aquests aniversaris, aquest pa? Si fem cas del text anterior al 1586, hem de creure que als capellans o sigui a la Comunitat de Preveres.

El lloc on se celebraven aquests aniversaris amb distribució de pa era, en aquest cas, l'església de Santa Maria, i en altars diversos. En els textos on s'hi especifica aquest detall, que són en nombre de dotze, veiem que els altars escollits eren: en preferència l'Altar Major (set vegades), tres a l'altar de Sant Antoni Abat, i una sola vegada en cada un dels altars de Sant Lluç i de Nostra Senyora del Roser.

ABSOLUCIÓ AL REI D'ARAGÓ

Entre les diverses rebudes registrades en el Llibre de Santa Llúcia de 1401, n'hi ha una que ens crida l'atenció pel seu contingut. L'administrador de Santa Llúcia fa constar que ha rebut del Canaler la quantitat de 3 sous i 6 diners pels ciris que cremaren quan van anar a fer l'absolució al Rei d'Aragó. El text diu: «lt. rebe del canaler a VIII dies de mayg (1401) per los ciris que cremam com anam fer la absolució al senyor Rey de Aragó, III sous VI.»

LA DIADA DE CORPUS O FESTA DE JESUCRIST

Una de les diades que, a les acaballes del segle XIV i començos del XV, devia celebrar-se amb més esplendor a Vilafranca, era la del Corpus Christi, coneguda també amb el nom de Festa de Jesucrist.

Si a Barcelona (4), en la processó de Corpus, el seguici religiós tendí, des de 1391, a ésser una al·legoria del triomf de l'Eucaristia amb representació dels evangelistes, profetes, sants fundadors, ermitants, apòstols, àngels i bisbes, que es cloïa amb la custòida, hem de creure que la nostra vila no va restar enrera en aquest aspecte i va fer semblantment. Prova d'això són les diverses despeses que, com podem comprovar pels textos que més endavant donarem a conèixer, van tenir lloc en 1401 amb motiu de la Festa de Jesucrist. Si tenim en compte que aquestes despeses van ser ocasionades per la compra de pa, vi i cireres a fi de donar-los a aquells que es vestiren d'apòstols el dia de Jesucrist, com també per la de materials per a

fer una tiara de Papa i encara per la d'un cabrit «pel joc de la festa de Jesucrist», hem de donar per cert que al 1401, a Vilafranca, en la processó de Corpus, també hi havia com en la de Barcelona la representació dels Apòstols, del Papa, dels Cardenals, del Bisbe, etc. Si citem expressament els Cardenals i el Bisbe és perquè en un inventari que també figura en aquest llibre de Santa Llúcia, del qual més endavant també en donarem notícia, es fa esment de «3 capells vermells de palma de cardenals» i, en una altra de les despeses que correspon al dia 21 de maig, es fa referència a «la mitra del bisbe», si bé en ambdós casos no es fa constar, com en els altres, la finalitat que tenien.

A més d'això, hi ha anotades també altres despeses, o sigui per diademes, per 6 capells de palma i per cirilets, totes en data de 20 i 21 de maig, materials aquests que cal creure que anaven destinats a un mateix fi, el de celebrar amb esplendor la Festa de Jesucrist o processó de Corpus.

Però encara hi havia més, ja que per un document del 1409, en el qual s'especifica, cosa que no consta en el de 1401, que els qui es vestiren d'apòstols van ser els preveres (5), sabem que en tal diada també es representava la passió de Jesucrist, en la qual hi prenien part un grup de fadrins que eren els qui duïen les armes. Aquesta representació devia tenir lloc al matí ja que en el text de la despesa, l'import de la qual va ser motivada pel que va costar la beguda, se n'hi fa indicació. Vegem-ho: «It done als preveres lo dit dia de la festa de Jhu X ab los fedrins qui portaren les armes per representar la pasió de Jhu. X en mesió del boura de matí de volentat dels senyors de preveres, XI sous.»

Fent referència concreta a la representació dels Apòstols, ja vam donar notícia (6) que en 1562 els administradors de la Confraria de Santa Maria van demanar a la venerable Comunitat que els fes la mercè de donar-los dotze preveres per representar els dotze Apòstols en la festa de l'Assumpció de la Mare de Déu. Aquest fet, doncs, ara veiem que ja venia representat-se de més antic, si bé en una altra festivitat.

Ara, tal com ja hem dit, transcrivim els textos corresponents a l'any 1401. Seguim l'ordre en què apareixen.

«It. donam a XX de maÿg del ayn demunt dit an P. Borrell prevera per deuta que li era degut de les diademas que féu fer en Ferran prevera aministrador aquel ayn de Sancta Lúcia, III sous.

It. costà l peyl de oripeyl per fer la tiara del Pape, l sou VIII diners.

It. miga mà de paper que compram a obs de fer una tiara de Papa a honor de la festa de Jhu. X., VIII diners.

It. compram VI capels de palma a XXI de maÿg a raó de l sou per capell, VI sous.

It compram a XXI de maÿg XIII lliures e VI onzes de cirilets qui costaren a raó de II sous II diners la lliura, XXVIII sous III diners.

It costaren VII lliures e V onzes de cera blanca a raó de III sous la lliura, per cobrir L cirilets qui serviren a la professó de Corporis Xpi., XIX sous III diners.

It donam an P. Castelviy prevera per comprar pa e vi e cireres que donàs aquelis qui vestien apòstols lo dia de Jhu. X., VI sous.

It. donam an Borrell prevera per envermellar los capells de sol (?) e per lo mitra del bisbe a XXI de maÿg, XI sous.

It. donam an Soler prevera per i cabrit qui compràram por lo Joch de la festa de Jhu. Xpi., V sous VI.»

Quant a l'inventari que hem mencionat, fet en data del 21 de desembre d'aquell mateix any de 1401, hem pogut comprovar que entre els diversos objectes que hi ha relacionats hi figuren precisament aquests que acabem de citar, els quals s'indiquen d'aquesta manera:

«It. una capsa de dues diedemes.

It. una capsa pintada ab nou diedemes.

It. un tira del Papa vermèl ab III coronas.

It. un mitre de bisba.

It. III capels vermèls de pauma de cardinals.

It. II capels blancs de pauma.»

A més, cloent l'inventari, es fa esment de «nou barbes falses» i d'«onza caps de cabels».

Aquest inventari, el 20 de desembre de 1402, o sigui un any després, va ser revisat i s'hi van fer unes petites esmenes que es distingeixen bé del text primitiu pel color més clar de la tinta. De fet aquestes rectificacions només són per augmentar el nombre d'alguns dels objectes inventariats. Així, en lloc de nou, són dotze les diademes de la capsa pintada. I dues més les mitres del bisbe. I han augmentat fins a la dotzena els onze caps de cabells.

Cal suposar que aquestes barbes i cabells devien ser els que usaven les persones que es vestien d'apòstols.

Per altres despeses, que no figuren precisament en aquests llibres sinó en els de Clavari (7) i dels Procuradors dels Aniversaris (8) sabem que, almenys en la segona meitat del segle XV, en la diada de Corpus també hi havia el costum d'enramar i empaliar el cor. Vegem-ne uns exemples: Any 1452.- «It. costà dan ramar la festa dal Cors de Déu entra rama, he eura, he..... (?), he lo trabal, he neules V sous». Any 1455.- «It comprí den Jacme Bosch, botiguer, sis diners de fill de païomar. It. llli diners de fil blau, l diner de agulles e dos panys (9) de or batut ací que costaren XX diners, tot acò per en ramar e empaliar lo cor per la festa del preciós Cors de JhuX». Total, 2 sous i 7 diners. Any. 1481.- «It. pos per la enramada del cor del jorn de Corpocrist, XI sous». Any 1482.- «It. deu la dita Comunitat per la henremade que del cor que fuy lo jorn del Corpus hen lo dit any de LXXXII, XI sous, los quals sen ha costumen de donar cascun any». I encara en tenim referències de l'any 1489.

En aquests anys indicats últimament, era costum de donar per l'enramada del cor, tal com es fa constar en el text de 1482, la quantitat d'onze sous. Tot i que sembli una xifra poc arrodonida no era pas així ja que onze sous eren equivalents al valor d'un florí.

NOMBRE DE BENEFICIATS DE LA COMUNITAT DE PREVERES DE SANTA MARIA ALS SEGLES XIV I XV

Segons Mossèn Planas (10), la Comunitat de Preveres de Santa Maria constava de 60 títols de beneficis i de 10 capellanies, el nombre de titulars dels quals no havia estat mai complet. Si bé no fa al·lusió a cap època determinada, ens diu que en els temps en què els beneficiats havien estat més nombrosos, tan sols havien assolit de ser de 38 a 42 residents com a màxim. No estem pas d'acord amb aquestes

xifres ja que hem pogut constatar que, a la primera meitat del segle XV, va haver-hi anys en què van ser superades i van arribar a ser més de 50 els preveres beneficiats.

De les dades que sobre aquest particular avui podem aportar, la més antiga, i única pertanyent al segle XIV, correspon a l'any 1362 i l'extreiem del «Comta ordonat per la mermesoria de madona Agnès, muler den G^o Pelicer q^o, draper de Vila ffrancha» en el qual, entre les moltes despeses que s'hi fan constar, hi ha les motivades per la unció i pel cos present de la dita Agnès, com també per les de la celebració de la missa o misses del tercer dia, i en les quals s'hi detalla el nombre de preveres que van assistir a cada un d'aquests tres actes religiosos. Transcrivim el text per creure'l d'interès: «... per los preveres qui fforen a la unció i en lo cos present i el tercer dia que cantaren per ànima de la dita Agnès en així que fforen XXXVI preveres i lescola a la unció, qui levaren XVIII sous i III diners. It. XXXVII preveres ab diacha i sotsdiacha el dia del cos present, qui levaren XIX sous i diner. It. foren lo tercer dia XXXVII preveres ab diacha i sotsdiacha, qui levaren XIX sous i I diner.».

La quantitat que percibia cada prevere per cada una d'aquestes celebracions era de sis diners, o sigui mig sou. L'escolà, tres diners. Quant al diaca i al sotsdiaca veiem que van percebre conjuntament set diners, dels quals sembla que quatre havien d'ésser per al primer i tres per a l'altre.

Els preveres, doncs, que van assistir al cos present de madona Agnès van ésser en nombre de 37, xifra aquesta que devia correspondre a la totalitat dels beneficiats llavors residents a la vila ja que, com hem pogut constatar en cossos presents de gent benestant com en el cas de la interessada, per més que corresponents a segles posteriors, els prevers eren demanats d'assistir-hi en «generalitat» o sigui en la seva totalitat. Una xifra, doncs, ben estimable la que en 1362 componia la Comunitat de Preveres de Vilafranca.

Quant a dades corresponents al segle XV, ja les posseïm més abundoses i extretes de diverses fons, si bé en la seva gran majoria dels Llibres de Santa Llúcia i dels Llibres de Canaler. Com que en cada un d'aquests Llibres de Santa Llúcia la relació dels cognoms dels preveres la hi trobem sis vegades consecutives (gener-febrer, la primera; març-abril, la segona; i així successivament) i el nombre dels que hi consten sempre és oscil·lant, la xifra que escollim correspon

a la de la relació més nombrosa.

Any	1401	53	preveres	(Llibre de Santa Llúcia, maig-juny)
«	1413	45	«	(Llibre de Canaler)
«	1415	51	«	(Llibre de Santa Llúcia, setembre-octubre)
«	1416	49	«	(Llibre de Santa Llúcia, març-abril)
«	1418	41	«	(Llibre de Santa Llúcia, setembre-octubre)
«	1435	42	«	(Inventari de l'heretat de madona Agnès, muller d'en Francesc Birles) (11)
«	1436	45	«	(Herència d'en Jaume Ferran) (12)
«	1452	45	«	(Llibre de Santa Llúcia, maig-juny)
«	1456	46	«	(Llibre dels Procuradors dels Aniversaris)
«	1457	46	«	(Llibre dels Procuradors dels Aniversaris) (13)
«	1494	30	«	(Llibre de Canaler)
«	1520	32	«	(Llibre de Canaler)

Tenint en compte aquestes xifres i les que ja vam donar a conèixer pertanyents al segle XVI (14), veiem que va ser a principis del XV quan la Comunitat de Preveres de Santa Maria va assolir el major nombre de beneficiats.

INAUGURACIÓ DEL RETAULE DE SANTA LLÚCIA, OBRA DEL PINTOR JOAN MATA.

A finals del segle XIV i principis del XV, la paret del fons de la capella de Santa Llúcia i Santa Caterina, capella que, entrant per la porta principal de la Basílica, correspon a la primera que hi ha dins el mur lateral de mà dreta (15), avui buida, o sigui la d'enfront mateix de l'actual de Sant Ramon de Penyatort, devia estar adornada per un tapís.

Així ho deduïm per una despesa consignada en el Llibre de Santa Llúcia de 1401 en el qual l'administrador fa constar que «done a dos fadrins qui aspolsaren lo tapic, II diners».

Pel que es veu, uns anys després, 1415, aquest tapís va haver d'ésser adobat ja que tenia un esquinç: «Item costà lo tapic de Santa Llúcia qui era squinçat, los donam en Riba toradà, XII diners».

Segui, doncs, perquè aquest tapís ja no fos presentable o qui sap si perquè la Confraria de Santa Llúcia passés per uns moments d'espiendor (16), el fet és que tres anys després, el 1418, l'altar de Santa

Llúcia sofreix una gran reforma: la col·locació d'un retaule, dedicat a aquesta santa, obra de Joan Mata, pintor i fill de pares vilafranquins.

Les obres en qüestió van restar enllestides un dels primers dies del mes de juny ja que el dia 5, que s'esqueia en diumenge, «apré que lo retaule de madona Santa Lúcia fou posat fou fet solemna ofici divinal en lo dit altar».

Les despeses d'aquesta reforma, les distribucions de les quals, de data 8 d'abril de 1418, resten ben especificades en el Llibre de Santa Llúcia d'aquest any, van ascendir a 63 lliures, 17 sous i 8 diners, segons detall que donaren en un altre apartat.

D'aquest retaule, del qual fins avui no se'n tenia notícia, són ben poques les dades que ens proporcionen els altres llibres de Santa Llúcia. Es limiten a aquestes:

Anys 1452 (cal situar-la en vigílies de Santa Caterina, 25 de novembre). «Item donam a un fadrí per scombrar devant lo altar (el de Santa Llúcia) e spollsar lo retaule, llll diners».

1530 (entre el 23 i el 30 de gener). «Item paguí per lo guix serví atornar lo retaule de Santa Lúcia quant lo abaxaren e per sis diners de claus, l sou X diners».

1530 (entre el 2 i 6 de febrer). «Item paguí a mestra Terrant per apgutori de sos jornalls avia fets per abaxar lo retaule de Santa Lúcia, VI sous».

I això és tot. Ben poca cosa, per cert.

Però, com és natural, hom no pot estar-se de formular-se un parell de preguntes: Fins quan, aquest retaule, va estar a l'església de Santa Maria? I, d'haver-ne sortit, on devia anar a parar?

De moment sabem, ja que Mossèn Planas en el seu llibre «Notes històriques de Santa Maria» no en fa la més lleu referència i cap de les persones que he consultat no recorda que a l'altar de Santa Llúcia, que a començaments del segle actual havia estat traslladat en una altra capella, construïda en ser restaurada la façana principal (17), n'hi figurés cap de retaule, que aquest no va desaparèixer en l'incendi del 6 d'octubre de 1934. Sembla fàcil, doncs, deduir, pel fet que cap historiador no n'ha fet fins avui cap menció, que deuen ser

molts els anys que fa que es devia perdre el record de l'existència d'aquest retaule de Santa Llúcia.

Contestant, per tant, la primera pregunta que ens hem formulat, hem de suposar que a l'any 1729 aquest retaule ja no devia estar en el seu lloc habitual per quant el dia 12 de març d'aquest any hi va haver una sortida d'«11 lliures 4 d. per a pagar a Ramon Miret, escutor, per la traça o treball dels retaules de Sta. Llúcia i de Sant Felip Neri» (18). Van soprir, aquests nous retaules, el de Joan Mata o ja feia temps que aquest no era al seu lloc? No ho sabem pas.

Quant a la segona pregunta, és sabut que a començaments del segle actual, a la veïna església o ermita de Penafel hi havia dos retaules, el de Santa Llúcia i el de Sant Miquel (19), precisament dos dels sants titulars que a finals del segle XIV ja tenien altar propi a la parròquia de Santa Maria, els quals avui es troben en una col·lecció particular a Barcelona (20). Aquests retaules (en ser desconegut llavors el nom del seu autor, se'l coneixia pel de «Mestre de Penafel»), en 1942 es va poder posar en clar que eren deguts al pintor Joan Mates, o Mata tal com trobem escrit nosaltres en els documents de l'època. Llavors ens preguntem: no podria ésser que el de Santa Llúcia, almenys, fos el retaule que el 1418 va ser fet per a la capella d'aquest mateix nom, de Vilafranca, i que, per raons que ara no podem posar en clar, vagi anar a fer cap a la veïna ermita de Penafel?

De moment no podem fer més que deixar les preguntes a l'aire. Tant de bo que algú pugui contestar-les afirmativament.

DESPESES OCASIONADES PEL TREBALL I COL·LOCACIÓ DEL RETAULE DE SANTA LLÚCIA.

Creiem que val la pena, tot i que pugui resultar monòton, de copiar íntegres els textos de les despeses ocasionades per la confecció i col·locació del retaule de Santa Llúcia i altres reformes que tingueren lloc en la capella d'aquesta Santa, ja que es tracta d'uns textos ben explícits per si sols i rics en detall. Basti per exemple indicar que el trasllat del retaule, dut a cap per un tragner, va haver de ser amb «VI pàrregues», o sigui 6 viatges, i que (el text correspon a un altre

apartat del llibre que també donarem a conèixer) «totes les taules del retaule de madona Santa Lúcia vengueren en boliquades en draps». També podem saber la diversitat de tipus de claus que llavors s'usaven: claus dinals, taulas, barcalolls, de punxa... Ens abstindrem per tant de tot altre comentari.

Divendres a VIII dies del mes de abril del any de la Nativitat de Nostro Senyor M CC CC XVIII fou feta aquesta distribució deval escrita.

Aquestes distribucions deval escrites an ffetes Johan Seelles, A. Amigó, preveres aministradors de lany present demunt dit de madona Santa Lúcia les quals distribuicions e pagues són fetes per raó del ratalla de madona Santa Lúcia e són aquestes quis seguexen:

Primerament donan ell discret en Pere Ffaran, prevera

per VI quarteres de guíy arahó de II sols per quartera leven

XII sols

Item donam ell discret en Pere Borell, prevera, qui anave a Barchelona de voluntat dells honrats preveres per que compràs drap o aneleres per obs de la corina del retalla.

VI fflorins

Item compran un seneyeta de palme per ametra los vulls (ulls) de cera de Santa Lúcia.

IIII diners

Item compran una altra seneyeta de palme.

IIII diners

Item compran den Stanela laurador I tros de bigue dolivera per obs del guarda pulls (guardapols).

XVIII diners

Item compran den Seneuga teixidor tres trosos de olivera per obs del guarda pulls.

XVIII diners

Item compran del mayà del carrer dells Ffarrés VI claus per obs del en ramar de Santa Lúcia.

IIII sols Vid.

Item donam Nicholau Gravalosa per dues somades de loses per obs del guarda pulls.

XIIII diners

Item compran VI claus dinalls qui costaren

VI diners

Item compran claus taulas per obs del guarda pulls

VI diners

Item compran claus barcalolls per obs del guarda pulls.

III diners

Item compran den Jacme Saguals claus per clavar lo retalla.

II sols XI d.

Item compran un prech de corda de cànem per obs de les tendes del en ramar

II sols X d.

Item costà lo boure dimats mati lo qual serví a tots aquells qui posaven lo retalla.

II sols X d.

- Item conpram VI diners de ous per obs del retalla. VI diners
 Item donam en Ffrancesch Oliva qui possà lo retalla de voluntat
 dells honrats preveres. II florins
- Item donam en G. Riba sastre qui ha cosida la cortina de Santa
 Lúcia entre ffyll e les suas mans. VI sols VI d.
- Item conpram den Pere Conill spacier una lliura de aýgua cuyta
 per obs del retalla. XII diners
- Item donam en Guilera del Call per vetes qui serviren ala cortina.
 XIII diners
- Item donam ell treginer qui aportà lo retalla en fera VI càrregues.
 XXIII sols
- Item donam en Solà fuster qui ffou los permodolls de ffust.
 III sols VI d.
- Item donam en Caroll qui ffou les corioletes de la cortina. VI diners
- Item donam en Jacme farrer dells Framanós qui anadí I tros de
 bara de ferra en la vergue de la cortina de Santa Lúcia.
 III sols VI d.
- Item donam en Barthomeu Rog picapedres qui fou lo guarda puells
 de madona Santa Lúcia de voluntat dells honrats preveres. C sols.
 C sols.
- Item donam en Pere Aguiló manobre qui ajudà ell dit Barthomeu
 Rog. II sols VI d.
- Item donam Anesperó manobre qui ajudà daltre part ell dit Bartho-
 meu Rog. II sols VI d.
- Item donam en Bn. Juglar fuster qui ajudà apossar lo retalla.
 VI sols.
- Item donam en Barthomeu Seelles per una cana de boraç per
 obs de endrepar lo retalla. II sols
- Item donam en Bng. Majell per dues sogues de truyella VIII diners
- Item conpram daltre part IIII quarteres de quiy arahó per quartera
 de II sols. VIII sols
- Item donam en Ffrancesch Rosell mayà per dos quadanats per
 tancar la cortina de Santa Lúcia. VIII sols
- Item donam en Miquell Pintor per IIII anells de leutó los qualls
 servexen ales cordes de la cortina atenquar. VIII diners
- Item conpram una verga de ferra per obs de possar los vulls.
 II sols VIII d.
- Item trametem ell senyor en Johan Matha pintor qui afet lo retalla
 de Santa Lúcia les qualls li aportà lo discret en Pere Borell prevera

del qual tenim èpocha.

XXVII lliuras

Item donam ell discret en Pere Borell prevera per fer la èpocha.

XII diners

Item donam nosaltres discrets administradors de lany present al honrat en Vicens Riba de Voluntat del dit Johan Mata qui avia fet lo dit retaula XXXX florins qui ffan.

XXII lliuras

Item donam nosaltres discrets administradors de lany present al honrat en Vicens Riba de voluntat del dit Johan Mata qui avia fet lo dit retaula XXXX florins qui ffan.

XXII lliuras

XVI llras. X sols

Deixant de banda aquesta darrera partida, ja que es tracta del retorn d'uns diners prestats, el total a què van ascendir les despeses ocasionades per aquesta reforma a la capella de Santa Llúcia va ser de 63 lliures, 17 sous i 8 diners.

Però a més d'aquestes despeses, en un altre apartat titulat «Despeses ffetes per obs de la aministració de madona Santa Llúcia», en figuren d'altres, la majoria de les quals acostumaven a ser habituals. Així la compra de candeles, encens, rentar draps d'altar, aportar heura per les festivitats de Santa Caterina i de Santa Llúcia, tocar «los senys» en aquestes dues diades, etc. Tot i això, com que n'hi ha que tenen una relació directa amb la reforma feta a la capella, les seleccionem i les donem a conèixer:

Item donam a madona den Verdeguer qui levà tots los draps en què vengueren en boliquades totes les taules del retaula de madona Santa Llúcia.

II sols VI d.

Item donam ell senyor en Francesch Rosell mayà qui fou los canalobras de fera qui són devant lo altar de madona Santa Llúcia e pasaren entra tots XXXV lliuras arahó per lliura de IX diners, leva

XXVI sols III diners

Item donam daltra part ell dit Ffrancesch Rosell mayà qui stayà les copes qui eren dells canalobras de la paret de Santa Llúcia e ara són sobre los canalobras

IIII sols VI d.

Item conpram daltra part X lliuras de prom a III diners per lliura

III sols IIII d.

El total d'aquestes altres despeses sumen una lliura, 16 sous i 7 diners.

El contracte d'aquest retaule devia tenir lloc l'any 1416 i el seu preu devia estar estipulat en 50 lliures, ja que en el llibre d'aquest any hi consta una sortida de set lliures que «donam ell senyor en Johan Mata ciutadà i pintor de Barchelona per ffer compliment a L. lliuras de la caixa de la capta de Santa Lúcia del any present.»

ULLS DE SANTA LLÚCIA

A principis del segle XV, concretament el 1418, i qui sap si ja venia d'anys aquest costum o devoció, devia ser normal que d'entre les persones que acudien a l'altar de Santa Llúcia, algunes, ja fos com a compliment d'un vot o en acció de gràcies per un benefici rebut, hi fessin ofrena d'uns ulls de cera. Per a tal fi, hi havia una o més senalletes de palma perquè la gent n'hi poguessin posar, com també una verga de ferro. Ben clarament queda demostrat per aquests textos: «Item compram una seneyeta de palme per ametra los vulls (ulls) de çera de Santa Lúcia, llll diners»; «Item compram una verga de ferra per obs de possar los vulls, ll sols VIII diners». Si hem dit que podia haver-hi més d'una senalleta és perquè no va ser aquella sola la comprada en aquell any, sinó una altra i d'igual preu: «Item compram una altra seneyeta de palme, llll diners». Tot i que no s'hi indica, cal creure que devia ser destinada per a aquell mateix ús.

Davant d'aquests textos sembla que puguem deduir que els ulls de cera que la gent oferien, devien ser de diversos tamanys i que els petits els devien posar a les senalletes i els grossos, com els ex-vots de cera que hem vist penjats en moltes esglésies i santuaris, quasi tots ells representant parts del cos humà, devien ser col·locats penjant-los de la verga de ferro.

Anys més tard, aquests ulls van ser fets amb materials més consistents i més nobles. Almenys tenim referència que n'hi havia de plata. I pel que es veu n'hi devien haver de mal acondicionats dins la caixa de Santa Llúcia i van ser venuts. Això passava el 1624: «tinch rebut sinquanta reals dels ulls de plata de Santa Llúcia que anaven perduts per la caixa de dita capella ian pessat de plata moneda barcelonesa sinch lliures».

Amb el temps aquest costum es devia anar perdent ja que si bé trobem referències el 1669 de l'ofrena d'uns ulls de plata, «tinc

rebut uns huils de plata que donaren al bassí de Santa Llúcia de vàlua de pes de una pessa de quatra poch més o menos», en canvi, tot i els llibres de Llucier que existeixen del segle XVII, no se'n fa esment en cap d'altre.

Veiem que en l'inventari de Santa Llúcia que ens transcriu Mossèn Planas (21), extret del llibre de la Confraria de la Minerva i que fou fet el 1698, entre les diverses coses que s'hi fan constar hi figuren «4 parells i mitg de ulls de plata».

OBRES AL REC DE SANT VALENTÍ

En el llibre dels Procuradors dels Aniversaris de l'any 1437 trobem dues partides que fan referència a unes despeses que la Comunitat de Preveres fa per raó del rec de l'aigua de Calandraix, dit també rec de Sant Valentí. Tot i que no podem donar cap explicació sobre aquest assumpte per l'aridesa dels dos textos en els quals se'n fa menció, creiem d'interès transcriure'ls ja que deuen referir-se a l'única conducció d'aigua dolça que llavors tenia la nostra vila, puix cal suposar que aquesta ja funcionava. Almenys cal creure-ho així tenint en compte que el 20 de desembre de 1403, davant el fet que l'aigua encara no entrava a la vila, el Rei Martí hagué de reconvenir severament els jurats i els amenaçà amb la tramesa d'una persona que els obligaria a continuar les obres i a finalitzar-les en cas que ells no ho fessin tot seguit (22).

Heus ací els dos textos: «It. posen en dade los dits procuradors setza lliures é deu sous les quals donaren an Ffrancesch Tomàs Gavarosa per rehó del Rech de la anygua que mate (sic) de Calandrax e açó de voluntats de tots los honorables preveres. XVI lliures X sous». «It. donaren los dits procuradors en Thomàs de Guavarosa per los vint florins que foren promesos en lo rech de Sent Valentí / e a la obre de les foradades, set florins = III lliures XVII sous».

En el llibre de l'any següent, de 1438, trobem que són abonats tretze florins «acompliment de pagua dels vint florins que foren promesos a la aygua car los procuradors del any passat na havien ia pagats set florins».

El total, doncs, de lliures pagades per aquests treballs fets al rec de Sant Valentí, va ser de vint-i-set i mitja.

RESULTATS D'UNA GELADA OCORREGUDA EL 1449

L'any 1449 devia ser un mal any per a les vinyes ja que com es pot veure pel text que transcrivim, si bé ignorem si el sector que va ser-ne afectat era molt o poc extens, va haver-hi gelada i aquesta va matar els brots de la vinya «de na Vedella». «It. reberen los dits procuradors de mossèn Francesch Sibília, prevera, ll sous per rahó de una pocha de venema que li venem, que fou en la vinya de na Vedella, car la gelada matà los brots de la dita vinya».

ROMIATGE A MONTSERRAT EL 1457 AMB MOTIU D'UNA EPIDÈMIA

El 1457, Vilafranca va sofrir una passa, epidèmia o pesta. Llavors, pel que es veu, quan hi havia una contrarietat d'aquestes no s'anomenava en cap d'aquests noms sinó que se'n feia menció amb la simple expressió «les morts», o bé «l'any de les morts», «el temps de les morts». D'això ja en vam donar notícia en un altre indret (23) en fer referència a la pesta dels anys 1558 i 1564.

Ignorem l'abast d'aquesta epidèmia però aquest any de 1457 no coincideix en cap dels que trobem especificats en què la pesta va fer estralls als Països Catalans (24). Els més pròxims són els de 1448 i 1465-66, si bé es fa esment que malgrat aquesta romania somorta en els anys intermedis, sovint reapareixia en forma de brots aïllats.

Davant, doncs, d'aquest fet, Vilafranca va organitzar un romiatge a Montserrat i va fer fer un ciri que els romeus duguren a la Verge. Aquest ciri devien pagar-lo diverses parts, ja que una d'elles va correspondre als preveres, els quals van elegir a Mossèn Mestra per anar-hi.

A més d'aquest romiatge, també se'n va celebrar un altre que va anar a Sant Jaume. No se'ns diu, però de quin Sant Jaume es tracta, si del de la Calçada, capella situada al costat de la de Sant Pere Apòstol, o sigui prop de Sant Francesc, o del de Castellmós, a les Clotes.

Gràcies, doncs, a les despeses ocasionades a la Comunitat per aquests romiatges i pel ciri, hem pogut tenir notícia d'aquests fets. Transcrivim íntegres els dos textos que ens en parlen:

Llibre dels procuradors dels aniversaris de 1457.- «It. pos en data

sis florins correns valent tres lliures sis sous los quals done a mossèn Johan Fresquet deguà de Penedès per co com la Comunitat los avia bastrets ço és quatre florins per adjutori ab romeu que la vila féu qui anà a Sent Jauma en lo temps de les morts e dos florins que donà a mossèn Mestra qui fou elet anar a madona Santa Maria de Muntserrat ab lo romeu que la vila hi féu».

Llibre de 1458.- «It. posen que donaren a XII de setembre los quals devien en Farrer Palicer per aquell ciri que la vila féu fer en lany passat per les morts lo qual tremeteren a madona Santa Maria de Muntserrat per los romeus quey foren e en lo qual fou concordat que los preveres pagassen lur part per que es vengut a lur part set sous e dos diners».

L'ORGUE DE SANTA MARIA DE L'ANY 1482

Mossèn Josep Planas (25) quan ens parla de l'orgue de la Basilica de Santa Maria, desaparegut en l'incendi de la nit del sis d'octubre de 1934, el qual havia estat fet l'any 1570, ens fa notar que en la seva construcció hi van ser aprofitats alguns registres de l'orgue anterior, els quals van ser utilitzats pel teclat de la Cadireta.

D'aquest orgue anterior, però, no se'n diu pas res més ni hem sabut trobar-ne referències en cap d'altre treball de caire vilafranquí.

Doncs bé, pel que sembla, i ens basem en unes dades extretes del Llibre dels Procuradors dels Aniversaris de 1482, dades malauradament ben poc explícites, l'orgue anterior al de 1570 devia haver estat construït en aquell any de 1482.

De fet el que sabem amb certesa és que entre el dia 12 de juny de 1482 (en què va tenir lloc la primera paga) i el 7 de maig de 1483 (i ignorem si van haver-hi altres lliuraments posteriors) van ser trets de la caixa dels aniversaris, «per la promesa que la venerable comunitat havie féta per fer los òrgans», 22 lliures, 12 sous i 6 diners, i donats a Pere Sonal, prevere, llavors degà, perquè en fes tramesa al mestre dels òrguens. El detall d'aquestes tres sortides és:

12 de juny de 1482	8 lliures	2 sous	6 diners
5 d'agost de 1482	7 lliures	—	—
7 de maig de 1483	7 lliures	10 sous	—
Sumen.....	22 lliures	12 sous	6 diners

No tenim la sort que en cap dels textos que es fa referència a aquest orgue se'ns doni a conèixer el nom del mestre que va construir-lo. Tot el que sabem és que devia viure a Barcelona ja que en una sola de les notes es diu que el diners van ser tramesos a aquesta ciutat: «les quals set lliures trameteren ha Barchelona que serviren per los òrgens los dits sequistans» (els de l'església major de Vilafranca).

Malgrat no tinguem cap altra nova dada a aportar sobre aquest fet, creiem que val la pena de deixar-ne clar testimoni encara que només sigui transcrivint un dels tres albarans, fets per en Pere Sonal, prevera. Escollim el primer com a més complet.

«Jo Pere Sonal, prevera, hatorch ha vós mossèn Johan Cabater he mossèn Pere Riet, procurador en lany LXXXII, ma manets paguador VIII liures, dos sous, sis dinés, per la primera pagua dels òrgans, les quals foran tretas de la quaxa dals haniversaris present mossèn Johan Cabater he mossèn Pere Riet e mossèn Asteva Cualandrax fon com tremetem les VIII liures per Mossèn Laurador al mestra dals òrgans he per que és varitat fas lo present albarà ascrit de mà mia pròpia. Fon a XII da juny any LXXXII».

Amb anterioritat a aquest orgue de 1482, tenim una dada del dia 21 de maig de 1450 en la qual els procuradors dels aniversaris donen tres sous a «mossèn Thomàs Solà, prevera, per III pells (sic) -potser pells?- que comprà per adobar les manxes dels òrguens maiors».

Cal fer notar que antigament (26), i tal com hom pot comprovar pels textos transcrits, era freqüent usar el mot orgue en plural: els òrguens o orgues.

UNA DESPESA PER A L'ALTAR DE SANT RAMON DE PENYAFORT

En la relació de «Lo ques gasta per la confraria de Santa Lúcia

y del Corpus», de la llibreta de 1601, després de diverses despeses que hi ha anotades ocasionades per la festivitat de Santa Llúcia, hi trobem aquesta: «Item sea pagat anen Surget per un scambell per posar la figura de Sant Ramon, sinch sous».

Tenint en compte que aquell any va ser precisament el de la canonització de Sant Ramon de Penyafort i que el pagament d'aquell escambell està anotat en data posterior a la del 17 de desembre i per tant molt pròxima a la de la festivitat del Sant, sembla doncs que puguem suposar que en la diada de Sant Ramon de 1602, la primera que devia celebrar-se després de la seva canonització, devia tenir lloc ja la col·locació de la seva imatge en un dels altars de l'església parroquial de Santa Maria.

PRIMERES DESPESES ECLESIASTIQUES PER A LES FESTES DE SANT FÈLIX

El cos, o relíquies, de Sant Fèlix, va arribar a Vilafranca el 1700 i en aquell mateix any ja va tenir lloc la celebració d'unes festes al seu honor. Pel que podem deduir per les despeses que consten en el Llibre de Llucier de l'any indicat, una de les coses que va dur-se a cap per a aquelles festes va ser la de guarnir l'altar de Santa Llúcia amb rames verdes, probablement boix, tal com s'habituava a fer en la celebració d'altres festivitats religioses. Les copiem per deixar-ne constància:

«Als 8 de setembre (de 1700) he		
pagat per claus per adobar lo altar de Santa		
Llúcia per las festas de Sant Felis,	3 sous	
Item. per lo treball del fuster,	3 sous	
Item. per anar a cercar la enrremada a		
la Granada,	1 sou ,	6 diners
<hr/>		
Sumen	7 sous	6 diners

NOTES:

- (1) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 14, pàg. 599.
- (2) – Josep Planas, prevere. «Antics Convents, Esglésies i Capelles de Vilafranca». Any 1948. Pàg. 84.
- (3) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 11, pàg. 56.
- (4) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 5, pàg. 629.
- (5) – «Primerament done al dia de Corpor X als preveres que vestiren apòstols lo dit any de la present car levós no secaptava a Santa Lúcia e açó fiu de volentat dels honorats preveres/per l cabrit, XI sous».
- (6) – Antoni Massanell i Esclassans. «Fetalls per a una història vilafranquina (segles XVI i XVII)». Separata de Miscel·lània Penedesenca 1979. Pàgs. 156 i 157.
- (7) – Arxiu Diocesà de Barcelona. Anys 1452 i 1455.
- (8) – Arxiu de la Comunitat. Museu de Vilafranca. Anys 1481, 1482 i 1489.
- (9) – Pany: làmina de metall (sobretot d'or o de plata) per a recobrir o folrar alguna cosa.
- (10) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques de Santa Maria». Any 1935. Pàg. 125.
- (11) – «It. més per XLII preveres ab diacha e subdiacha qui selebraren misses lo dia de la novena, qui leven XXI sous IX diners».
- (12) – «...per la extremaunció que feren a la dita Clara (muller del senyor en Jacme Farran q^o) on foren XL sinch preveres i lescolà qui portà la creu, XXII sols VIII. It. per la sepultura on foren quaranta sinch preveres, diacha e sots diacha, XXIII sols III diners. It. per les misses e novena on foren quaranta sinch preveres, XXIII sols III».
- (13) – «It. pos en rebuda quatre lliures dotza sous les quals mossèn Magi Adrover, clavari, se via retengudes de quarante sis preveres a dos sous per cascú en la quinta pagua ço és de desembre e de janer». «It. pos que rebí de Mossèn Adrover, clavari, sis lliures e dotza sous per quaranta quatre preveras a rahó de tres sous per cascú los quals lo dit clavari se avia retengudes per lo subsidi de la Crohada».
- (14) – Antoni Massanell i Esclassans. Obra citada. Pàg. 152.
- (15) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques...» Pàgs. 258 i 259.
- (16) – Sobre aquest punt sabem que el total recollit per l'administració de Santa Lúcia al llarg dels anys 1415 i 1418, va ésser de 21 lliures, 15 sous, 5 diners i 24 lliures, 6 sous, 9 diners, respectivament. Aquests ingressos ho eren per quatre conceptes: per l'acpta del preveres, per l'acpta dels llecs, per les pagues dels aniversaris i pel residu de les matines. Detallem les corresponents a l'any 1418.

«Suma la acpta dells preveres de tot lany
Suma la capta dels llecs de tot lany
Suma la rabuda que avem feta de VI pagas dells
aniversaris de tot lo dit any

VIII lls. — sous IIII drs.
— lls. LVI sous X drs.
IX lls. III sous VII drs.

Suma entre les perfertes e lo reydu de les matines e de la venda de la cortina	III lirs. VI sous — drs.
Total	24 lliures 6 sous 9 diners

Quant al quart apartat cal fer-hi un aclariment. De fet el residu de les matines va ascendir a una lliura onze sous. La resta dels ingressos correspon a dues aportacions d'una lliura i dos sous cada una, que van fer dos preveres «per ajuda en lo retaula de madona Santa Lúcia», i a la venda de la cortina de Santa Llúcia per onze sous.

- (17) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques...» Pàg. 259.
- (18) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques...» Pàg. 254.
- (19) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 11, pàg. 428.
- (20) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 7, pàg. 47.
- (21) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques...» Pàg. 75.
- (22) – Pere Mas i Perera. «Vilafranca del Penedès». Any 1932. Pàgs. 20 i 21.
- (23) – Antoni Massanell i Esclassans. Obra citada. Pàgs. 164 a 168.
- (24) – Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 11, pàg. 538.
- (25) – Josep Planas, prevere. «Notes històriques...» Pàg. 40.
- (26) – Diccionari Català-Valencià-Balear. Volum 8, pàg. 43.

